

Temat lekcji:

„Mam prawo do...Prawa dziecka w naszej szkole”

Autorka: Judyta Ziętkowska, Starsza Specjalistka ds. Wdrażania Konwencji Praw Dziecka w Edukacji, UNICEF Polska

Etap: szkoła ponadpodstawowa

CELE LEKCJI DLA NAUCZYCIELA:

- Uczniowie wiedzą, czym są prawa dziecka.
- Uczniowie poznają kilka wybranych praw dziecka z „Konwencji o prawach dziecka”.
- Uczniowie potrafią wskazać przykłady, jak prawa dziecka działają w ich szkole.
- Uczniowie proponują sposoby, jak można lepiej dbać o prawa dziecka w szkole.

CELE LEKCJI DLA UCZNIA I UCZENNICY:

- Dowiem się, co to znaczy, że dzieci i młodzież mają swoje prawa.
- Poznam kilka ważnych praw dziecka.
- Zastanowię się, jak w naszej szkole działają poznane prawa.
- Wymyślę, co jeszcze można zrobić, żeby dzieci i młodzież w szkole czuły się dobrze i bezpiecznie.

CZAS TRWANIA: 2 X 45 MIN

Metody pracy: World Café (Kawiarnia Światowa), burza pomysłów, dyskusja kierowana, refleksja indywidualna

Potrzebne materiały: 4 arkusze A3, mazaki, wybrane prawa dziecka i pytania do pracy w „kawiarni” (Załącznik 1, Załącznik 2), post-ity, zegar lub sygnał do zmiany stolików, opisy praw opracowane na podstawie „Konwencji o prawach dziecka” (Załącznik 3), opis roli gospodarza stolika (Załącznik 4), wskazówki dla nauczyciela jak wspierać konstruktywną pracę klasy (Załącznik 5)

Przed lekcją

1. Przygotuj przestrzeń i stoliki

- Na każdej lekcji przygotuj cztery stoliki, z których każdy będzie dotyczył jednego prawa dziecka.

Rozmieszczenie stolików i tematy

Lekcja 1 – Runda 1: „Co już działa?”

- **Stolik 1:** Prawo do nauki – Co już działa w naszej szkole? Z czego jesteśmy zadowoleni?
- **Stolik 2:** Prawo do odpoczynku i zabawy – Co już działa w naszej szkole? Z czego jesteśmy zadowoleni?
- **Stolik 3:** Prawo do bezpieczeństwa – Co już działa w naszej szkole? Z czego jesteśmy zadowoleni?
- **Stolik 4:** Prawo do wyrażania własnego zdania – Co już działa w naszej szkole? Z czego jesteśmy zadowoleni?

Lekcja 2 – Runda 2: „Co można zrobić lepiej?”

- **Stolik 1:** Prawo do nauki – Co można zrobić lepiej? Jak my, uczniowie, możemy pomóc?
- **Stolik 2:** Prawo do odpoczynku i zabawy – Co można zrobić lepiej? Jak my, uczniowie, możemy pomóc?
- **Stolik 3:** Prawo do bezpieczeństwa – Co można zrobić lepiej? Jak my, uczniowie, możemy pomóc?
- **Stolik 4:** Prawo do wyrażania własnego zdania – Co można zrobić lepiej? Jak my, uczniowie, możemy pomóc?

Na każdym stoliku położyć:

- duży arkusz A3,
- mazaki,
- kartkę z nazwą stolika (np. „Prawo do nauki – co już działa?”),
- krótkie wyjaśnienie danego prawa (Załącznik 3),
- zestaw pytań odpowiednich do rundy (Załącznik 1 – dla lekcji 1, Załącznik 2 – dla lekcji 2).

2. Przygotowanie gospodarzy stolików

Każdy stolik ma swojego gospodarza – ucznia, który pozostaje przy stoliku przez obie lekcje. Wybierz i przygotuj do tej roli wybranych uczniów (Załącznik 4).

Lekcja 1 (45 min)

1. Wprowadzenie (15 min)

- Przedstaw cele obu lekcji.
- Zapytaj klasę, co to są prawa dziecka? Jakie znają przykłady? Dlaczego ustalono, że dzieci powinny mieć swoje prawa? Zbierz przykładowe odpowiedzi.
- Podsumuj, np.
 - Prawa dziecka to zasady, które mówią, że każdemu dziecku należy się szacunek, bezpieczeństwo, opieka, miłość, odpoczynek, dostęp do nauki i prawo do bycia wysłuchanym. Prawa dziecka mają zapewnić, że dzieci mogą rozwijać się w dobrych warunkach, być chronione przed krzywdą i traktowane poważnie.
 - Prawa dziecka zapisane są w „Konwencji o prawach dziecka” przyjętej przez Organizację Narodów Zjednoczonych, którą Polska przyjęła w 1991 roku.
 - Przysługują każdemu do 18. roku życia, niezależnie od tego, kim jest, skąd pochodzi czy jakie ma poglądy.
 - Nie zależą od obowiązków – to znaczy, że dziecko ma swoje prawa zawsze, nawet jeśli popełni błąd, ma gorszy dzień, nie odrobi lekcji czy nie zachowa się idealnie. Prawa dziecka nie trzeba „zasługiwać”. Ich celem jest ochrona, a nie nagradzanie.
 - Ich przestrzegania pilnują rodzice, szkoła, państwo i organizacje społeczne.
- Przedstaw wybrane prawa, którymi klasa będzie się zajmować na zajęciach:
 - **Prawo do nauki** (art. 28-29 „Konwencji o prawach dziecka”) – szkoła ma wspierać w nauce i rozwoju.
 - **Prawo do odpoczynku i zabawy** (art. 31 „Konwencji o prawach dziecka”) – dzieci potrzebują czasu wolnego i relaksu.
 - **Prawo do bezpieczeństwa** (art. 19 „Konwencji o prawach dziecka”) – szkoła ma zapewniać bezpieczne warunki dzieciom, w tym ochronę przed przemocą.
 - **Prawo do wyrażania własnego zdania** (art. 12-13 „Konwencji o prawach dziecka”) – każdy ma prawo mówić, co myśli, i być wysłuchany.

2. Przygotowanie do World Café (10 min)

- Wyjaśnij zadanie:
 - Każdy stolik ma temat (jedno prawo dziecka).
 - Można dodać opis danego prawa do każdego stolika (Załącznik 3).
 - Uczniowie pracują w małych grupach (4-8 osób).
 - Na stoliku leży duży arkusz, pisaki i pytania.
 - Po każdej turze zmieniają stolik – jedna osoba (gospodarz) zostaje przy stoliku i przekazuje nowej grupie wcześniejsze pomysły.

- Przedstaw zasady pracy w „kawiarni”, które pozwolą uczniom skupić się na współpracy, nie krytyce. Warto spisać zasady i zostawić je widoczne przez całą lekcję. Propozycje zasad:
 - Nie szukamy winnych, tylko rozwiązań.
 - Mówimy „można by...” zamiast „oni nie robią...”.
 - Każdy ma prawo do zdania, nikt nie jest wyśmiewany.
 - Słuchamy się nawzajem i nie przerywamy.

3. Runda 1: „Co już jest?” (20 min)

- Każdy stolik ma jedno z praw i odpowiada na otwarte pytania (Załącznik 1):
 - Jak to prawo jest widoczne w naszej szkole?
 - Z czego jesteście zadowoleni?
- Można dać dodatkowo opis danego prawa (Załącznik 3).
- Grupy pracują przy stolikach przez ok. 5 minut, zapisując swoje pomysły i przykłady na dużym arkuszu.
- Po upływie czasu uczniowie zmieniają stolik. Przy każdym stoliku zostaje gospodarz, który ma przyjąć kolejną grupę odwiedzającą stolik.
- Zespół dopisuje nowe spostrzeżenia i przykłady.
- Po czterech rotacjach wszystkie grupy odwiedzą każdy stolik.

Lekcja 2 (45 min)

1. Wprowadzenie (5 min)

- Przypomnij, co działo się na poprzedniej lekcji.
- Przywołaj, na czym polega zadanie i zasady pracy w „kawiarni”.

2. Runda 2 - „Co jeszcze można zrobić?” (20 min)

- Każdy stolik ma jedno z praw i odpowiada na otwarte pytania (Załącznik 2):
 - Co można zrobić lepiej?
 - Jak my, uczniowie, możemy w tym pomóc?
- Można dać dodatkowo opis danego prawa (Załącznik 3).
- Grupy pracują przy stolikach przez ok. 5 minut, zapisując swoje pomysły i przykłady na dużym arkuszu.
- Po upływie czasu uczniowie zmieniają stolik, a jedna osoba (gospodarz) zostaje, by krótko (1–2 minuty) przedstawić nowej grupie wcześniejsze pomysły.
- Zespół dopisuje nowe spostrzeżenia i przykłady.
- Po czterech rotacjach wszystkie grupy odwiedzą każdy stolik.

Zwróć uwagę: Podczas pracy w „kawiarni” uczniowie mogą czasem skupić się na trudnościach lub narzekaniu. W takich sytuacjach pomóż im wrócić do poszukiwania rozwiązań – możesz skorzystać z podpowiedzi w Załączniku 5.

3. Prezentacja wniosków (15 min)

- Każdy gospodarz stolika przedstawia klasie wnioski – po 2–3 minuty.
- Możesz dopytywać, wyjaśniać, jak coś jest niezrozumiałe.

4. Podsumowanie (5 min)

- Podkreśl, że pomysły wypracowane przez uczniów zostaną spisane i przedstawione dyrekcji szkoły.
- Zapytaj, kto chciałby się zaangażować w przygotowanie materiału (spisanie wniosków, zrobienie prezentacji) i przedstawienia go dyrekcji.

Zwróć uwagę: szkolny pedagog/psycholog lub opiekun samorządu uczniowskiego może pomóc zebrać pomysły uczniów na lekcji.

Prawo do nauki

- Co już działa w naszej szkole?
 - Z czego jesteśmy zadowoleni?
-

Prawo do odpoczynku i zabawy

- Co już działa w naszej szkole?
 - Z czego jesteśmy zadowoleni?
-

Prawo do bezpieczeństwa

- Co już działa w naszej szkole?
 - Z czego jesteśmy zadowoleni?
-

Prawo do wyrażania własnego zdania

- Co już działa w naszej szkole?
 - Z czego jesteśmy zadowoleni?
-

Prawo do nauki

- Co można zrobić lepiej?
 - Jak my, uczniowie, możemy w tym pomóc?
-

Prawo do odpoczynku i zabawy

- Co można zrobić lepiej?
 - Jak my, uczniowie, możemy w tym pomóc?
-

Prawo do bezpieczeństwa

- Co można zrobić lepiej?
 - Jak my, uczniowie, możemy w tym pomóc?
-

Prawo do wyrażania własnego zdania

- Co można zrobić lepiej?
 - Jak my, uczniowie, możemy w tym pomóc?
-

Załącznik 3

Opisy praw opracowane na podstawie „Konwencji o prawach dziecka”

Prawo do wyrażania swojego zdania

(art. 12 – Poszanowanie poglądów dziecka, art. 13 – Swoboda wypowiedzi)

Każde dziecko ma prawo mówić, co myśli, i być wysłuchane. Dorośli powinni brać zdanie dziecka pod uwagę przy podejmowaniu decyzji, które go dotyczą. Dzieci mogą swobodnie wyrażać swoje poglądy – ustnie, pisemnie, w sztuce lub w inny sposób – o ile nie naruszają praw innych osób.

Prawo do bezpieczeństwa

(art. 19 – Ochrona przed przemocą, krzywdą i zaniedbaniem)

Każde dziecko ma prawo być chronione przed przemocą, m.in. biciem, wyśmiewaniem, krzywdą. Dorośli muszą dbać o to, by dziecko było bezpieczne w domu, w szkole i w każdej innej sytuacji. Jeśli bezpieczeństwo dziecka jest naruszone, to ma ono prawo do pomocy i ochrony.

Prawo do nauki

(art. 28–29 – Dostęp do edukacji i cele nauczania)

Każde dziecko ma prawo do nauki. Szkoła podstawowa powinna być bezpłatna i obowiązkowa, a nauka na wyższych poziomach – dostępna dla każdego, kto chce się uczyć. W szkole dzieci powinny być traktowane z szacunkiem, a nauka powinna pomagać im rozwijać zdolności i zainteresowania. Edukacja ma uczyć nie tylko wiedzy, ale też szacunku dla innych ludzi, pokoju, współpracy i troski o środowisko.

Prawo do odpoczynku i zabawy

(art. 31 – Wypoczynek, zabawa, kultura i sztuka)

Każde dziecko ma prawo do odpoczynku, czasu wolnego i zabawy odpowiedniej do swojego wieku. Dzieci mają też prawo uczestniczyć w życiu kulturalnym, artystycznym i sportowym. Państwo i dorośli powinni tworzyć wszystkim dzieciom równe możliwości do korzystania z zajęć rekreacyjnych, rozwijania zainteresowań i twórczego spędzania czasu.

Załącznik 4

Jak przygotować gospodarzy stolików przed zajęciami:

1. Wyjaśnij im ich zadania:

- Zostają przy stoliku przez obie lekcje.
- Po każdej turze przekazują nowej grupie, co już zapisano.
- Na drugiej lekcji zaczynają od krótkiego streszczenia ustaleń z poprzedniej („Na poprzedniej lekcji zapisaliśmy, że...”).
- Pilnują, by rozmowa była konstruktywna – skupiona na rozwiązaniach, nie na narzekaniu.
- Notują najważniejsze wnioski i pomysły.
- Na końcu drugiej lekcji prezentują wyniki pracy stolika całej klasie.

2. Podkreśl, że gospodarz nie ocenia pomysłów, tylko dba o atmosferę i jasność zapisu.

Możesz im podpowiedzieć zwroty, które pomagają kierować rozmowę:

Runda 1:

- „Zanim powiemy, co nie działa, przypomnijmy sobie, co działa.”
- „Co możemy pokazać innym szkołom jako nasz atut?”
- „O tym co warto zmienić, będzie na kolejnej lekcji. Teraz zapiszmy to, z czego jesteśmy zadowoleni”

Runda 2:

- „Zapiszmy to jako pomysł, nie ocenę.”
- „A co moglibyśmy zrobić, żeby to poprawić?”
- „Spróbujmy wymyślić rozwiązanie.”
- „Zanim powiemy, co nie działa, przypomnijmy sobie, co działa.”

3. Pomóż im poczuć wagę ich roli:

- „To trochę jak bycie prowadzącym w małej grupie. Dzięki wam pomysły wszystkich się połączą i stworzymy wspólną mapę tego, jak w naszej szkole działają prawa dziecka.”

Załącznik 5

Wskazówki dla nauczyciela: jak wspierać konstruktywną pracę klasy

1. Odwołuj się do zasad pracy w „kawiarni”, np.

- „Umówiliśmy się, że nie szukamy winnych, tylko rozwiązań”.

2. Reaguj na narzekanie, kierując rozmowę ku rozwiązaniom:

Zamiast ucinać negatywne wypowiedzi, przekształć je w pytania pomagające przejść do konstruktywnego myślenia:

- „To ważne, że to zauważacie. Jak można by to poprawić?”
- „Kto mógłby pomóc w takiej sytuacji?”
- „Co już działa dobrze w tym obszarze?”
- „Jakie zmiany są realne w naszej szkole?”

3. Wspieraj gospodarzy stolików:

Pomóż im poczuć się pewnie w swojej roli i przypominaj, że to oni pomagają grupie utrzymać konstruktywny kierunek rozmowy.

- Zachęcaj, by przypominali grupom o zasadach i o tym, że chodzi o poszukiwanie rozwiązań.

4. Zarządzaj emocjami i tempem pracy:

Dyskusje o prawach i sprawiedliwości mogą budzić emocje. Pomóż uczniom je zauważyć i nazwać, zanim przejdą dalej:

- „Widzę, że ten temat budzi emocje – zatrzymajmy się na chwilę. Co możemy z tego wynieść?”
- „Czy teraz mówimy o problemie, czy o emocjach, które on budzi?”